

Bygga i kulturmiljö

Munkedals kommun

Torreby

TORREBY

- nationalromantisk herrgårdsmiljö i parkliknande landskap

Torreby är en av Tungenäsets förnämsta kulturmiljöer och kanske en av de mer säregna kulturmiljöer som Munkedals kommun kan uppvisa. Det beror på att området rymmer så mycket. Här finns en mångfald av unika byggnader varav en del har en alldeles speciell byggnadsstil. Här finns också en hel del fornlämningar och alltsammans är inramat av en vacker och värdefull naturmiljö med bl a en hel del ädla lövträd.

År 1317 är första gången Torreby är omnämnt i skriftliga källor. Kung Håkan Magnusson skänkte då ett halvt markaboll jord i Torreby, tillsammans med ett antal andra bohulänska gårdar, till S:t Michaelskapellet i Tönsberg. Gården ägdes senare av bönder men kom i adlig ägo i början av 1600-talet, från Maaneskiöld över till släkten Bagge. Under senare delen av 1600-talet övertogs godset av Rutger von Ascheberg. Den gamla herrgården från Aschebergs tid finns fortfarande kvar och fungerar som privatbostad.

Torreby slott uppfördes 1887 av den dåvarande gods-herren grosshandlare Nils Georg Sörensen. Det byggdes som ett sommarpalats, av rött tegel i en romantisk nygotisk stil, efter ritningar av arkitekten Adolf Emil Melander. Slottet och parken runt om utformades efter engelska ideal. Torreby drevs som ett mönsterjordbruk i stor skala. Här fanns också en tid en mycket stor fruktträdgård.

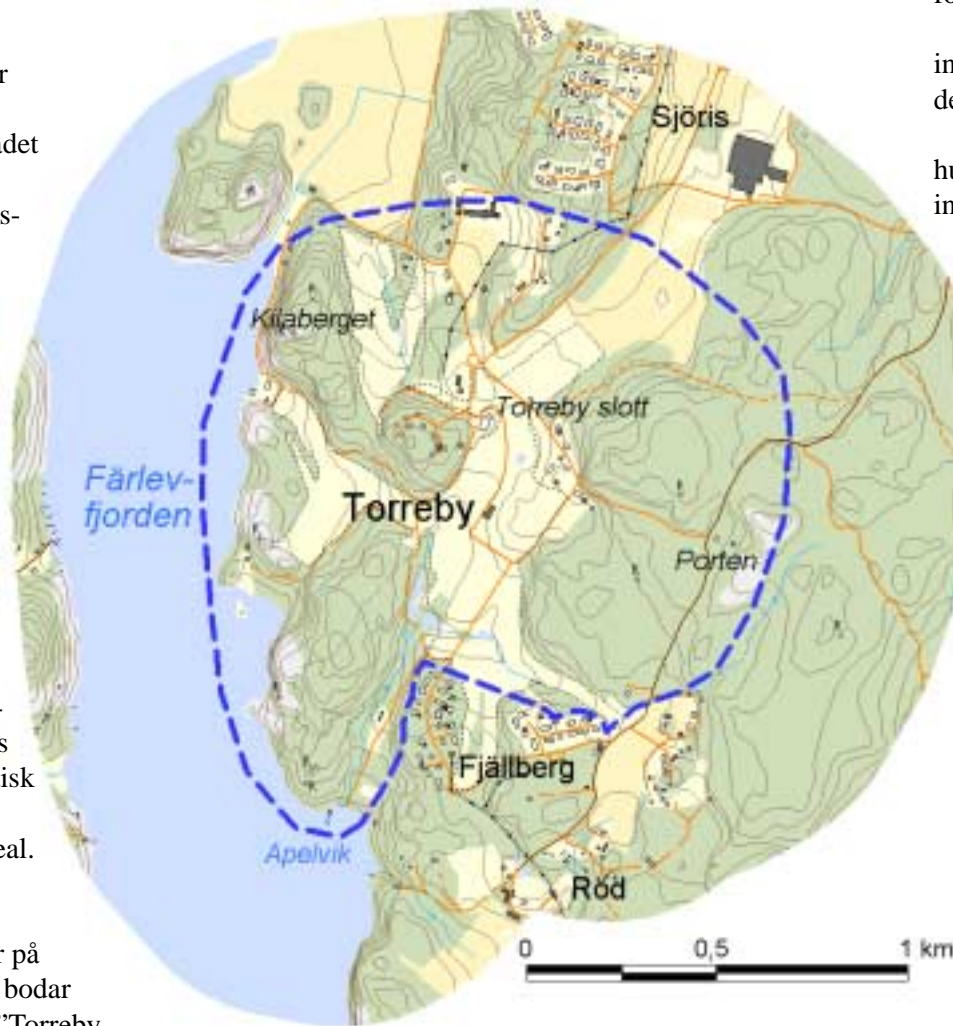
Kring sekelskiftet uppfördes en rad andra byggnader på godsets domäner – bostäder åt arbetsfolket, ladugårdar, bodar och magasin – allt i nationalromantisk stil. De speciella ”Torrebyhusen” har en karaktäristiskt färgsättning i gulockra och falurött. Några hus är byggda i rent fornnordisk stil med utkragad övervåning och hade tidigare även drakornamentik på gavelspetsarna.

Varför och hur?

Det kulturhistoriska värdet består i Torreby av den sammantagna bebyggelse- och landskapsbilden med en säregen och till stora delar välbevarad bebyggelse. Detta har gjort att området utpekats som en värdefull kulturmiljö i kommunens kulturminnesvårdsprogram. I programmet sägs att det är angeläget att bevara de karaktäristiska byggnaderna i ursprungligt skick och att natur- och kulturmiljön som helhet vårdas.

Porten, vid infarten till Torreby, är ett fint exempel på den byggnadsstil och färgsättning som är typisk för Torreby.

Kartutsnittet ovan visar hur den miljö är avgränsad som är utpekad som kulturhistoriskt värdefull i kommunens kulturminnesvårdsprogram från 1995.

SE DIG OM I LANDSKAPET

När du ska bygga nytt, om eller till - se dig omkring, hur fint och naturligt man traditionellt har anpassat sig till naturens och landskapets förutsättningar.

Karaktäristiskt för Torreby är det parkliknande landskapet med stort inslag av ädellövskog. Den äldre bebyggelsen ligger oftast i kanten av den uppodlade marken och på mindre höjdparter.

En fastighet är en helhet och det är därför viktigt att inte bara planera hur bostadshuset ska utformas, utan även hur t ex tillfartsväg, uthus, inhägnader, trädgård och övriga marker ska se ut.

Byggnadstradition

Torreby har sin alldeles speciella ”Torrebystil”, som går igen i många av de äldre byggnaderna. Inom bebyggelsen ryms ändå stora variationer i stil och byggnadsätt.

De äldre bostadshus och ekonomibyggnader som har sitt ursprung kring förra sekelskiftet, och är de som är typiska för Torreby, är byggda med traditionella byggnadsmaterial. De har i allmänhet stensockel, träfasader och takpannor av tegel. Till detta kommer att bostadshusen har relativt branta taklutningar och är målade i falurött i kombination med gulockra.

Helhet

Säkert vill du att ditt hus ska vara vackert och passa in i bebyggelsen på Torreby. Fundera över vilka kvalitéer huset har eller är tänkt att få innan du bestämmer dig för hur din om- eller nybyggnad ska bli. Utformning av detaljer, allt ifrån sockel till skorsten, är viktigt för helheten. Ett varsamt underhåll av boningshus och andra byggnader är också av stor vikt. Försök att i möjligaste mån ta tillvara de värden som finns.

ANSVARET ÄR DITT

Om ditt hus är beläget i detta område är det en hel del du får göra utan att söka bygglov. Du får bland annat:

- Bygga till ditt bostadshus, med max 25 % av det befintliga husets byggnadsyta (dock max 50 m²)
- Byta fasadmaterial och fönster
- Måla om fasader
- Bygga friggebod om max 15 m²
- Uppföra en komplementbyggnad som carport, förråd, växthus m m, om de inte förtar intrycket av huvudbyggnaden.

Det kan i vissa fall krävas tillstånd från andra myndigheter och tänk på att du alltid behöver grannens medgivande om du vill bygga närmare tomtgränsen än 4,5 meter. Ändringar av befintlig byggnad ska göras med varsamhet så att dess karaktär bibehålls. För att bygga ett nytt bostadshus behöver du söka bygglov hos kommunens miljö- och byggnämnd. Du behöver också bygglov för ändrad användning, större tillbyggnad m m. Ta alltid kontakt med kommunen för att informera dig om vad som gäller!

Det är ditt ansvar att försöka se till att det du gör smälter bra in i landskapet, ser vackert ut och inte sänker värdet på den kulturmiljö du bor i - vårt gemensammakulturarv. Det viktigaste är att man tänker efter före och använder sina pengar och egna och andras kunskaper på rätt sätt. Dra dig inte för att kontakta någon med specialkunskaper på området, det finns goda råd att få på nära håll - helt gratis!

VÅRT MUNKEDAL

Kommunen har en mycket variationsrik kulturmiljö med spår ända från 8000 f Kr fram till idag. Här finns allt från vackra, anrika herrgårdsmiljöer och storslagna kulturlandskap, till mindre kända men ändå mycket betydelsefulla torpmiljöer i skogslandskapet.

I denna folder kan du läsa mer om Torreby, som är en av dessa pärlor.

Kontakta oss

På kommunens miljö- och byggavdelning kan du få hjälp med vad som gäller vid bygglov och du kan även få råd om hur du ska tänka när du står inför ett byggprojekt.

Munkedals kommun

Miljö- och byggförvaltningen

455 80 Munkedal

e-post: munkedal.kommun@munkedal.se

tel: 0524-18000

fax: 0524-18110

En innehållsrik hemsida www.munkedal.se

Besök kommunens hemsida där även motsvarande informationsblad för andra kulturmiljöer finns att läsa. På hemsidan kan du också studera kommunens översiktsplan, ÖP 2001, där frågor kring natur- och kulturmiljövård är en viktig del, samt fördjupad översiktsplan för Munkedal-Tungenäset. Kulturminnesvårdsprogrammet finns tillgängligt på kommunkontoret.

Kunskap om bohuslänsk byggnadstradition

På Bohusläns museum arbetar människor med kunskaper om hur man kan gå tillväga för att anpassa om- och tillbyggnader till den lokala byggnadstraditionen. Här finns också en samlad kunskap om äldre byggnadstekniker, traditionella färger och material.

Bohusläns museum

Box 403

451 19 Uddevalla

e-post: museum@bohusmus.se

tel: 0522-656500

fax: 0522-656505

hemsida: www.bohusmus.se

Lokalt tänkande och kunskap med rötter

“Man ska inte gå över ån efter vatten” är ett gammalt klokt ordstäv. I din bygd finns människor som är särskilt intresserade av frågor kring bygdens utveckling och historia.

Munkedals hembygdsförening

tel: 0524-10180

kontaktperson: Yngve Carlsson, 0524-71019

